

Stulet språk

– Äla vinee, noobi. Stfu!

Chris förstår ingenting av vad killen säger. Senare får han veta av Tobias von Rhendorff att vinee kommer från engelskans whine, gnälla, att noobi betyder tölp och okunnig, och att det kryptiska stfu är en förkortning av engelskans mindre smickrande shut the fuck up.

Ungdomsromanen talar ungt. Den är ett avtryck av sin tid. Och till det avtrycket hör ett avlyssnande av språk, särskilt ungdomsspråk. Den som tjuvlyssnar är den vuxna författaren, en outsider i ungdomskulturen. Ungdomsspråket är ett rörligt, variationsrikt uttryckssätt som närmast liknar ett hemligt lösenord, en kod för att markera om du är inne eller ute. Som vuxen skall du vara ute. Hur kan då ungdomsförfattarna ens skriva ungt?

Ungdomsspråket är kreativt, det stjälar, lånar, härmar och bröstar upp sig. Bristen på en tradition av ungdomsböcker har länge präglat den finlandssvenska bokscenen. Ofta framhålls dilemmat att skildra en två- eller mångspråkig miljö som en orsak till att ungdomsböckerna är få. Men som tur är finns ändå författare som trottsar dilemmat.

Marianne Backlén antar utmaningen genom att låta ungdomarna i sin roman *Kopparorm* (2008) vara och ha ett eget uttryckssätt. Slang, dialekt, svenska med finsk brytning, afrikaans, engelska och tyska talas om vart annat.

Stigo hade bott i Sverige och imiterade Stockholmsslang, använde sig av ord som kaxig, taskig, schysst och fika, visserligen varvat med östnyländsk dialekt och finska ord.

Språkligt gestaltar romanen en smältdegel. Var och en har sin bakgrund, och den styr sättet de uttrycker sig på. Språket tecknar en mustig bild

av de olika karaktärerna och de är lätt igenkännbara.

Pära gatar i sin mobil: Han sa att han körd på en stein vid Lill-Kobbin. Jou. Med farsans hanses båt. Va? Håken tid? Vid kioskn? Hur myky har du? Inga jag heller.

För huvudpersonen Chris som flyttar från Namibia till Östra Finland och sedan till Nordsjö i Helsingfors gäller det att vara en språklig kameleont. Backlén har redan tidigare prövat greppet att låta en outsider beskriva finlandssvenskhet(er) genom sin distanserade blick, bland annat i barnboken *Donovan från Jamaica* (1994), där hon myntar hybridbegreppet "neekerihurri" för den dubbelbelastning pojken Donovan dras med då han skall assimileras i finlandssvensk miljö. Pojken Chris i *Kopparorm* är på samma sätt oförstående inför slang och författaren kan inflika förklaringar.

I traditionen av att gå nära, riktigt hudnära, på ungdomsspråket i dess olika varianter sticker svenska författare som Douglas Foley med sin *Shoo bre* (2003) och *Sho len* (2009) ut. För att inte tala om Jonas Hassan Khemiri som i *Ett öga rött* (2003) blattefierar svenskan. En påtaglig effekt som uppstår då ungdomsromanen laborerar med språket är att etnicitet, kön, sexualitet och klass stiger fram. Ytterligare en aspekt är generation. Att avlyssna och (re)konstruera ungdomsspråk i en roman kräver balansgång. Sist och slutligen är det alltid en vuxen författare som härmar ungdomsspråk, en glipa som inte går att överbygga. Men nog att utmana.

Fil.dr **Mia Österlund** forskar i barn- och ungdomslitteratur vid Åbo Akademi och är barnbokskritiker.